

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Stenberg, Heidi; Autero, Marianne; Häkkinen, Marita

Title: Kielen merkitys korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ohjaamisessa

Year: 2017

Version:

Please cite the original version:

Stenberg, H., Autero, M., & Häkkinen, M. (2017). Kielen merkitys korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ohjaamisessa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12.10.2017(Lokakuu). <http://www.kieliverkosto.fi/article/kielen-merkitys-korkeasti-koulutettujen-maahanmuuttajien-ohjaamisessa/>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Kielen merkitys korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ohjaamisessa

Heidi Stenberg, Marianne Autero ja Marita Häkkinen

Tilastokeskuksen väestörakennetilaston mukaan Suomessa asui vuoden 2016 lopussa 353 993 äidinkieleltään vieraskielistä henkilöä. Äidinkielenään kotimaisia kieliä puhuvien määrä laski jo kolmantena vuotena peräkkäin vieraskielisten määrän kasvaessa runsaalla 24 000 henkilöllä (ks. Tilastokeskus 2017). Tämän hetkinen arvio on, että vuonna 2030 Suomessa elää puoli miljoonaa ulkomaalaistaustaista henkilöä. Vuonna 2016 käynnistyneellä SIMHE-palveluiden vastuukorkeakoulutoiminnalle on jo tilastojenkin perusteella tarvetta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti keväällä 2016 vastuukorkeakouluhankkeen maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseksi sekä tarkoituksenmukaisten koulutus- ja urapolkujen tukemiseksi. Pilottihankkeita koordinoivat Finnish University Partnership for International Development (UniPID) -verkosto Jyväskylässä sekä Metropolia Ammattikorkeakoulu Helsingissä, ja toiminnan nimeksi vakiintui Supporting Immigrants in Higher Education in Finland (SIMHE). Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston SIMHE-palveluita on käyttänyt huhtikuun 2017 ja elokuun 2017 välisenä aikana yhteensä lähes 1000 asiakasta. Palvelumuotoina ovat olleet ohjaus ja neuvonta sekä Metropolia Ammattikorkeakoulussa myös osaamisen tunnistaminen. Vuoden 2017 alusta SIMHE-verkostoon liittyivät myös Helsingin ja Turun yliopistot, Karelia-ammattikorkeakoulu ja Oulun ammattikorkeakoulu.

SIMHE-palveluiden tavoitteena on tukea maahanmuuttajien integroitumista

suomalaiseen yhteiskuntaan, koulutukseen ja työelämään sekä luoda malleja, jotka toimivat apuna myös muille korkeakouluille vastaavan toiminnan käynnistämiseksi. Vastuukorkeakoulutoiminnan taustalla on opetus- ja kulttuuriministeriön Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset -julkaisussa esiintuodut haasteet. (OKM 2016.)

SIMHEN ohjausasiakkaan kielitaidon tason vaikutus soveltuvan polun suunnittelussa

SIMHEN ohjausasiakkaiden tausta vaihtelee niin koulutusalan ja -tason, kansalaisuuden kuin kielitaitotason suhteen. Osa asiakkaista osaa esimerkiksi suomea tai englantia, molempia tai jompaakumpaa kieltä hyvin, osa heikosti ja pieni osa asiakkaista ei osaa kumpaakaan kieltä juuri ollenkaan. Tällöin ohjauskeskustelussa on usein mukana esimerkiksi perheenjäsen tai ystävä tulkkina. Ruotsin kieli ei ole ollut esillä SIMHEN ohjaustapaamisissa kuin satunnaisesti, sillä yleisimpinä ohjauskielinä ovat olleet englanti tai suomi. Ohjausasiakkaan kielitaidon taso vaikuttaa osaltaan siihen, millaista polkua kunkin asiakkaan kanssa voi alkaa suunnitella.

Riittävä kielitaito joko suomen, ruotsin tai englannin kielessä on avain erilaisille opiskelumahdollisuuksille Suomessa. Kielitaidon taso määrittää hyvin pitkälti sen, mille koulutusasteelle asiakasta voi alkaa ohjata. Keskitason kielitaito (YKI taso 3, B1–B1.1) suomen kielessä antaa mahdollisuuden hakeutua esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen, ammattikorkeakoulujen maahanmuuttajien valmentaviin sekä englannin kielellä toteutettuihin sosiaali- ja terveysalan tutkintoihin. Se on myös minimikielitaitovaatimus, mikäli asiakas haluaa hakea aiemmin suorittamallaan tutkinnolla terveydenhuollon ammattioikeuksia Valvirasta. (Opintopolku 2017, Metropolia 2017, Valvira 2017.)

Suurella osalla SIMHEN ohjausasiakkaista on alempi korkeakoulututkinto tai opintoja korkeakoulussa. Heidän tavoitteenaan on joko suorittaa yksittäisiä, ammatillista osaamista tukevia opintojaksoja, alempi korkeakoulututkinto loppuun tai ylempi korkeakoulututkinto Suomessa. (OKM 2016.) Tällöin kielitaitovaatimukset kasvavat opiskelukielestä riippumatta. Korkeakouluopinnoissa vaadittava kielitaitotaso on yleensä C1, mutta luonnollisesti tätäkin edistyneempi kielitaito parantaa mahdollisuuksia tulla valituksi opiskelijaksi ja auttaa pärjäämään opinnoissa.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut mittaavat hakijoiden kielitaitoa eri tavoin. Yliopistot

vaativat yleensä virallisia kielitodistuksia, kun taas ammattikorkeakoulut mittaavat kielitaidon tason pääsääntöisesti valintakokeen tai oman, erillisen kielikokeen perusteella. Erilaisten vaatimusten selvittäminen vaatii paljon tietotaitoa niin ohjausasiakkaalta kuin SIMHEN ohjaajaltakin.

Euroopan komission Erasmus+ -korkeakouluille rakentama Online Linguistic Support -kielivalmennustyökalu (OLS) laajeni vuonna 2016 koskemaan aluksi pakolaistaustaisia maahanmuuttajia sekä myöhemmin myös uusia maahanmuuttajia. OLS for Refugees -työkalu on antanut SIMHE-korkeakouluille erinomaisen mahdollisuuden tukea maahanmuuttajia kielenopiskelussa. (OLS 2017.) Monelle ohjausasiakkaalle OLS for Refugees on ollut myös ensimmäinen kosketuspinta eurooppalaisen kielitaitovaatimustason hahmottamiseen esimerkiksi englannin kielessä.

Monikielisyys ohjaustilanteissa

SIMHEN ohjauksen keskeisenä lähestymistapana on ollut toiminta- ja koulutusmahdollisuuksien käsitteleminen ohjattavan esille tuomien kysymysten ja kokemusten valossa. SIMHEssä on korostettu ohjauksen yksilöllähtöisyyttä, kohtaamista ja erilaisten merkitysten jakamista. Ohjaukseen hakeutuu useimmiten korkeakoulutustaustainen tai -kelpoinen henkilö, jolla on äidinkiелensä ja muun kielitaitonsa lisäksi jo kielitaitoa joko englannissa tai suomessa tai molemmissa. Hakeutumiseen vaikuttaa myös SIMHEN tiedotus ja viestintä, joka tehdään pääsääntöisesti näillä kahdella kielellä. Toisaalta tulkkauksen tarjoaminen on ollut – vuoden 2016 pilottivaihetta lukuun ottamatta – harvinaista SIMHEN ohjauksessa rahoituksellisista syistä.

Jyväskylän yliopiston SIMHE tekee yhteistyötä kuntasektorilla Kotona Jyväskylässä -hankkeen Poluttamo-ohjausverkoston kanssa. Poluttamossa työskentelee useita kieliä, kuten arabiaa, somalia, ranskaa ja venäjää äidinkielinään puhuvia ohjaajia, joiden osaamista on voitu tarvittaessa hyödyntää järjestämällä SIMHE-ohjaus yhteistyössä Poluttamon kanssa.

Englannin kielellä käytävään keskusteluun saatetaan kuitenkin sisällyttää paitsi suomenkielisiä ilmaisuja, myös ohjattavan äidinkielisiä ilmaisuja. Tällaisella useampikieliselä viestinnällä (ks. Dufva & Pietikäinen 2009, 2, 7) voidaan ohjauskeskustelussa toimia mielekkäämmin ja tehostaa ymmärrysten peilaamista toisiinsa. Voidaan vaikkapa painottaa puheena olevan asian sijoittumista juuri tähän, suomalaisen korkeakoulutuksen kontekstiin (esimerkiksi käytetäänkin suomenkielistä

sanaa "ammattikorkeakoulu" tai arabiankielistä "al-bakâlûriyyûs" korkeakoulujärjestelmästä ja -tutkinnoista puhuttaessa). Suomenkielisellä sanoilla voidaan myös kiinnittää asia tiettyyn paikkaan (esimerkiksi "here in Jyväskylän yliopisto" tai "Metropolia"), vahvistaa kommunikaation etenemistä toivottuun suuntaan (esimerkiksi kommentoimalla "joo, tosi hyvä!" tai "no, nyt mä en ymmärrä") tai painottaa omaa tunnekokemusta (esimerkiksi "tämä on vaikea mulle"). Vastaavasti suomeksi käytyihin ohjauskeskusteluihin sekoittuu englantia tai erityisesti kielitukihenkilön ollessa paikalla myös muita kieliä, ja joskus koko keskustelua voi luonnehtia kaksi- tai monikieliseksi.

Osaamisen tunnistaminen osana SIMHE-Metropolian palvelutarjontaa

Osaamisen tunnistaminen on osa merkityksellistä ohjausta. SIMHE-Metropolian ohjauksen tavoitteena on hahmottaa, millainen koulutuspolku tukee ohjausasiakkaan työllistymistä Suomessa. SIMHEN asiakkaista enemmistöllä on vähintään alempi korkeakoulututkinto. Joillakin on jopa kaksi ylempää korkeakoulututkintoa. Onkin selvää, että sekä henkilön itsensä että yhteiskunnan kannalta tutkintoon johtavaan koulutukseen ohjaaminen ei ole aina tarkoituksenmukaista.

Palvelukonseptia rakentaessamme kuulumme usein sekä asiantuntijoiden että asiakkaidemme pitävän suurimpana opintojen ja työllistymisen esteenä heikkoa suomen kielen taitoa. Myös Helsingin Seudun Kauppakamarin selvityksessä todettiin keväällä 2016 yritysten tarvitsevan erityisesti tietoa tai apua maahanmuuttajien osaamisen ja pätevyyden tunnistamiseen, asettautumispalveluiden hoitamiseen, rekrytointiin ja suomalaisen työkulttuuriin ja kieleen perehdyttämiseen (ks. Kauppakamari 2016.)

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT) on tutkintoon johtavassa koulutuksessa vakiintunut käytäntö ammattikorkeakoulussa. Sen tarkoitus on kartoittaa, mitä ja millaista aiemmin hankittua osaamista opiskelijalla on. (Ijäs 2010, 23.) SIMHE-Metropolian asiakkaat eivät ole tutkinto-opiskelijoita, joten ammattikorkeakoulun AHOT-käytänteet eivät ole olleet suoraan siirrettävissä SIMHE-Metropolian toimintaan.

Ammatillisen osaamisen mittarina voidaan pitää henkilön kykyä soveltaa tietojaan ja taitojaan päämäärän saavuttamiseksi. Osaamisen tunnistaminen ei koske ainoastaan

muodollisten opintojen arviointia, vaan myös muualla tehdyn työn kautta saavutetun osaamisen arviointia. (Maahanmuuttajat ja ammatillisen osaamisen moninaisuus, Keso 2010, 65–68.) Osaamista voidaankin tunnistaa ja arvioida monella eri tavalla, ja lähes aina käytetäänkin paria eri tunnistamisen keinoa, kuten itse- ja vertaisarviointia tai osaamisen näyttöä.

SIMHE-Metropolian syvällisempi osaamisen tunnistamisen palvelu on rakennettu näistä lähtökohdista, ja sitä tarjotaan oleskeluluvan saaneille ja korkeakoulututkinnon suorittaneille maahanmuuttajille englannin ja suomen kielellä. Palvelua pilotoitiin ja kehitettiin vuonna 2016 tekniikan ja liiketalouden aloilla, ja se on vakiintunut osaksi palvelukonseptiamme. Syksyllä pilotoidaan sairaanhoitajien osaamisen tunnistamiseen Urareitti-hankkeessa kehitettyä Osaamisvaaka-työkalua yhteistyössä Urareitin hanketoimijoiden kanssa (ks. Urareitti 2017).

Miksi osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen kannattaa?

Osaamisen tunnistamisen palvelun ajatus on edistää jo tutkinnon suorittaneiden maahanmuuttajien työllistymistä nopeiden koulutuspolkujen avulla, joten riittävä kielitaito suomen tai englannin kielessä on realistinen pohja työllistymistavoitteelle. Kielen osaamisen kriteerinä voidaan pitää kykyä suoriutua ohjatusta itsearviointista, jonka jälkeen asiakas ohjataan osaamisen kartoitukseen ammatillisen sisältöasiantuntijan kanssa. Kielen osaamisen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin SIMHEN asiakas kykenee keskustelemaan ammatilliseen kontekstiin sijoitetussa aihepiirissä, sillä työnantajaakaan ei ehkä niinkään kiinnosta viralliseen arviointiasteikkoon perustuva kielitaito, vaan nimenomaan henkilön kykyä käyttää ja tuoda oma osaaminen esille joko englannin tai suomen kielellä.

Asiantuntijan tekemän osaamisen kartoituksen lisäksi palvelu sisältää sekä yksilö- että ryhmäohjausta. Ohjattavalla on myös mahdollisuus avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijana osallistua hänelle suositeltuihin osaamista täydentäviin opintoihin ja/tai projekteihin. Asiakas saa kartoituksesta myös erillisen asiantuntijan laatiman dokumentin.

Keväällä 2017 SIMHE-Metropolian osaamisen tunnistamisen palvelua on hyödyntänyt yhteensä satakunta asiakasta, valtaosa englannin kielellä. Anonyymissa palautekyselyssä he antoivat seuraavia vastauksia osallistumiselle osaamiseen tunnistamiseen:

"To increase my knowledge and skills to cover the gap between the competency in Finnish market and Iraqi Market"

"I was curious to see what someone from business or engineering thought my competences were"

"I found it a big opportunity to learn more about my field and how to work in Finland"

"I want more skills to get job"

"Haluaisin löytää työpaikan"

"Halusin oppia koulutusmahdollisuuksia Suomessa"

Siihen, mitä merkitystä osaamisen tunnistaminen heille antoi, enemmistö vastaajien kokemuksista kiteytyi seuraavissa kommentteissa:

"I got some perspective on my situation, I got another point of view, this is useful"

"Discussion with the member of Metropolia helped me to understand how should I proceed further with the career development in Finland"

"Get known people"

"Olen oppinut mahdollisuuksia oppimiseen ja mitä ammatti sopii minulle enemmän"

Ensimmäisen SIMHE-palveluvuoden jälkeen voimme siis todeta, että osaamisen tunnistaminen helpottaa muualla korkeakoulututkinnon suorittaneen maahanmuuttajan oman osaamisen sanoittamista ja ymmärrystä suomalaisessa kontekstissa. Samalla se tukee osaamisen täydentämistarpeiden hahmottamista.

Syvällisemmän osaamisen tunnistamisen palvelun tausta-ajatuksena on se, että kansainväliset osaajat tarvitsevat paikallisia suosituksia ja verkostoja työllistyäkseen sekä apua tunnistaa mahdollisia koulutustarpeita. SIMHEN asiakkaille ja kansainvälisille tutkinto-opiskelijoille sekä kansainvälisiä osaajia etsiville yrityksille suunnattuja *Matching & Recruitment* -tilaisuuksia on järjestetty yhdessä Helsingin Seudun Kauppakamarin kanssa yhteistyössä eri oppilaitosten kanssa. Kyseiset tilaisuudet ovat olleet oiva tilaisuus SIMHEN asiakkaille niin verkostoitumiseen, ammatillisen kielitaidon harjoittamiseen kuin oman osaamisen myymiseen.

KM Heidi Stenberg toimii projektijohtajana Metropolia Ammattikorkeakoulun Supporting Immigrants in Higher Education (SIMHE) -palvelussa.

FM Marianne Autero toimii projektisuunnittelijana Metropolia Ammattikorkeakoulun

Supporting Immigrants in Higher Education (SIMHE) -palvelussa.

VTM Marita Häkkinen toimii SIMHE-työn suunnittelijana Jyväskylän yliopiston koulutuspalveluissa.

Lähteet

Dufva, H. & Pietikäinen, S. 2009. Moni-ilmeinen monikielisyys. *Puhe ja kieli* 29 (1), 1–14.

Ijäs, E. 2010. *Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen nykytila ja kehittämishaasteet ammatillisessa peruskoulutuksessa*, 23. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.

Kauppakamari 2016. *Yritykset tarvitsevat tietoa vieraskielisestä työvoimatarjonnasta*. <http://helsinki.chamber.fi/fi/uutiset/yritykset-tarvitsevat-tietoa-vieraskielisesta-tyovoimatarjonnasta/>

Keso, L. 2010. Tunnistanko osaajan? Teoksessa Rantala, M. (toim.), 65–68. *Maahanmuuttajat ja ammatillisen osaamisen moninaisuus*. http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/TK/Kuvat/MET_voimaa_sahkoinen.pdf

Metropolia 2017. *Ammattikorkeakouluopintoihin valmentava opetus maahanmuuttajille*. <http://www.metropolia.fi/koulutukset/maahanmuuttajille/>

OKM 2016. *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpidesitykset*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016: 1. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/64983>

Opintopolku 2017. *Milloin minun ei tarvitse osallistua kielikokeeseen?* <https://opintopolku.fi/wp/ammattillinen-koulutus/ammattillisen-koulutuksen-valintaperusteet-kayttoon/kielikokeet/milloin-minun-ei-tarvitse-osallistua-kielikokeeseen/>

Tilastokeskus 2017. *Arabia nousi kolmanneksi suurimmaksi vieraskieliseksi ryhmäksi*. http://www.stat.fi/til/vaerak/2016/vaerak_2016_2017-03-29_tie_001_fi.html

Urareitti 2017. Urareitti-hanke.
<http://www.hamk.fi/tyoelamalle/hankkeet/urareitti/Sivut/default.aspx>

Valvira 2017. Ammattioikeudet.
<http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet>